

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
д.держ.упр., професору

Р. В. Войтович

ВІДГУК

офіційного опонента Мельничук Лариси Михайлівни
на дисертаційну роботу Дарчина Владислава Богдановича
на тему: «Механізми забезпечення публічної політики щодо подолання
бідності в Україні», поданої до захисту до спеціалізованої вченої ради
Д 26.891.02 на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертації, зв'язок із науковими програмами, темами. В умовах загальносвітових змін, що зумовлюють щонайменше два найважливіших й тісно пов'язаних між собою ризики – бідність та нерівність (між людьми, соціальними групами, країнами), для України характерними є поглиблення розшарування населення за матеріальними ознаками, негативні трансформації середнього класу, який втрачає свій вплив через чисельне зменшення та звуження фінансової спроможності, зміщення розподілу у бік низьких доходів, не залишаючи шансів на позитивні зміни в соціальній структурі суспільства.

Відповідно, постає необхідність переосмислення шляхів забезпечення добробуту населення, посилення та концентрації уваги владних структур на підвищення рівня та якості його життя, гарантування соціальної безпеки людини та мінімізацію соціальних ризиків. При цьому важливо, щоб відповідні заходи управлінського впливу мали комплексний характер, спрямовуючись на всі складові добробуту та були імplementовані у відповідних соціальних програмах і стратегіях суспільного розвитку. За наявності значної кількості наукових робіт, присвячених питанням бідності, ціла низка аспектів даної наукової проблеми залишається недостатньо розкритою та обґрунтованою. Зокрема, потребує подальшого дослідження аналіз механізмів забезпечення публічної політики щодо її подолання.

З огляду на викладене вибір теми дисертації В. Б. Дарчина як з дослідницької, так і практичної точок зору є цілком виправданим, а сама тема – актуальною і затребуваною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Дисертаційна робота В. Б. Дарчина є комплексним дослідженням у сфері державного

управління, в якій здійснено теоретико-методологічне обґрунтування особливостей реалізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Основні положення, висновки та рекомендації, що формулює та обґрунтовує автор, відповідають поставленій меті дисертаційного дослідження та мають достатнє теоретичне та емпіричне обґрунтування. Їх достовірність зумовлена вдалим вирішенням семи дослідницьких завдань, що сприяло реалізації визначеної мети дисертаційної роботи. Чітко корелюють з метою та поставленими завданнями й визначені В. Б. Дарчиним об'єкт і предмет дослідження.

Одержані дисертантом результати дослідження відзначаються аргументованістю та достовірністю, що підтверджує повнота аналізу значного масиву використаних джерел за темою дисертації, зокрема наукових праць й експертно-аналітичних розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, міжнародних і національних нормативно-правових актів, статистичних оглядів і аналітичних звітів органів, установ та організацій. Так, фактологічну базу наукового дослідження становить 212 літературних джерел.

Дисертант використовує комплекс сучасних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, перш за все, аналізу й синтезу; узагальнення, систематизації, статистичного аналізу, абстрактно-логічний, діалектичний, системний, порівняльний, графічний методи, метод моделювання, застосування комплексного і системного підходів, що дозволило авторові здійснити цілісний розгляд проблеми формування та удосконалення механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності, розробити основні положення та сформулювати виважені висновки.

Структура змісту роботи характеризується цілісністю, логічністю, в ній послідовно і взаємопов'язано розкривається тема дисертації та основні етапи дисертаційного дослідження.

У цілому дисертація В. Б. Дарчина відзначається достатнім рівнем обґрунтованості теоретичних положень і висновків, які містять необхідні елементи наукової новизни щодо обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій з удосконалення механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Ознайомившись зі змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом можна підтвердити, що мета дослідження досягнута. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовано автором особисто і характеризуються науковою новизною.

Найбільш значущим науковим результатом є те, що автором вперше запропоновано комплексний механізм оптимізації публічної політики щодо подолання бідності в Україні, основними напрямками якого є: інституційний (побудувати інклюзивну модель інститутів зайнятості; удосконалити

законодавче регулювання соціальної сфери); соціальний (забезпечити можливості для отримання освіти та підвищення кваліфікації; популяризувати розвиток інтелектуального потенціалу; надати належну фінансову підтримку вразливим групам населення); політичний (усунути від влади кримінальних осіб; знизити рівень корупції; демократизувати суспільне життя); фінансовий (створити умови для розвитку справедливої та ефективної грошово-фінансової та податкової системи; забезпечити рівний доступ до кредитування бізнесу; розробити дієву систему соціального страхування; гармонізувати рівень з/п та прожиткового мінімуму); економічний (розвивати сферу послуг та електронну промисловість; заохочення громадян до інвестицій та заощаджень; створити сприятливі умови для ведення малого та середнього бізнесу); інформаційно-аналітичний (забезпечення регулярного моніторингу у сфері подолання бідності; розвиток офіційної соціальної онлайн-платформи для надання спонсорської/благодійної допомоги бідним; створення державної онлайн-платформи для проведення курсів та тренінгів для отримання нових знань та підвищення кваліфікації бідних з подальшим працевлаштування у разі успішного завершення навчання).

Важливим доробком автора є удосконалення теоретичного підходу до визначення базових понять дослідження, а саме:

1) «бідність», яку запропоновано розуміти як особливий соціальний стан окремої групи населення, для якого характерними є відсутність необхідного комплексу матеріальних благ для забезпечення перебігу повноцінного життя, що включає доступ можливостей до повноцінного харчування, своєчасного медичного обслуговування, отримання освіти у необхідному обсязі у зв'язку з тим, що у державі з певних причин не створено умови для досягнення достатнього рівня життя цієї категорії осіб;

2) «механізм публічної політики щодо забезпечення подолання бідності», який запропоновано розуміти як сукупність відповідних складових, які в синергетичній взаємодії передбачають використання інструментів впливу, дієвість яких можливо перевірити, зробивши моніторинг соціально-економічного розвитку населення за показниками, що визначають матеріальний стан населення відповідно до європейських стандартів;

3) «забезпечення публічної політики щодо подолання бідності», який запропоновано розуміти, як комплекс механізмів (інституційний, соціальний, політичний, економічний, фінансовий, інформаційно-аналітичний), що використовуються державою для забезпечення високої якості життя її населення та справедливого розподілу доходів, детерміновані обраною моделлю економічного розвитку та виваженістю стратегій подолання бідності.

Крім того, Дарчиним В. Б. удосконалено наукове бачення переліку загрозливих явищ і процесів, які формуються в умовах зростаючої нерівності, серед яких: висока навантаженість на систему оподаткування та соціального захисту як реагування на рівень зростаючої бідності серед населення;

поширення відкритих та латентних проявів соціально-політичної напруженості у різних прошарках суспільства; зниження мотивації до реалізації трудового потенціалу економічного активного населення внаслідок поширення соціальної несправедливості та неможливості самореалізації; подальше зростання тіньової зайнятості, за умов якої неможливо створити стандарти соціально-трудова відносин та реалізувати принципи гідної праці; скорочення інвестицій у соціальні програми, які є основою розвитку людського капіталу усіх верств населення; послаблення споживчого попиту, що чинить негативний вплив на зростання економіки у середньо- та довгостроковій перспективі; подальше скорочення середнього класу населення, що є основою стабільності держави та передумовою стійкого соціально-економічного розвитку.

Також подальшого розвитку набуло наукове бачення чинників недостатньої прогресивності у скороченні бідності на території України, серед яких найбільш актуальними є: обмежені фінансові можливості бюджету, що перешкоджає належному забезпеченню розмірів соціальних стандартів та гарантій; обмежені фінансові ресурси у пенсійній системі, що зумовлюється високим рівнем демографічного навантаження та тіньової зайнятості; недостатність охоплення бідної частини населення соціальною допомогою з причин несвоєчасного звернення останніх до органів влади; недостатній рівень якості соціальних послуг, які надаються в окремих об'єднаних територіальних громадах, що відстають у регіональному розвитку; низький рівень фінансування галузі соціальної інфраструктури, що призводить до вимушеності громадян витратити власні кошти на отримання державних послуг; значне вивільнення коштів домогосподарств на забезпечення необхідного рівня життя, що призводить до їх низької економічної спроможності і нездатності протистояти викликам соціально-економічного середовища у країні; недостатнє спрямування соціальної політики у сфері підтримки дітей та домогосподарств з дітьми, які становлять основну групу ризику бідності; негативний вплив збройних конфліктів на сході та півдні країни на добробут населення, формування соціальних та економічних умов розвитку постраждалих територій, що призводить до виникнення нового класу населення з підвищеною вразливістю.

Текст дисертації дає можливість виявити усі зазначені позиції наукової новизни, що складає теоретико-методологічну й прикладну цінність проведеного дослідження і є основою для вирішення практичних завдань щодо удосконалення механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Наукові результати дисертаційного дослідження Дарчина В. Б. опубліковано у 10 наукових працях, в тому числі 4 статті у фахових наукових виданнях, 1 публікація в іноземному фаховому виданні.

Основні положення дисертаційного дослідження були презентовані та обговорені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних

конференціях: I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 2018 р.); круглому столі до Дня захисника Вітчизни (м. Київ, 2019 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 2019 р.); III Всеукраїнській інтернет-конференції «Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації» (Київ, 2020 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Київ–Туреччина, 2020 р.).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи слугуватимуть теоретичною основою для подальших науково-дослідних розробок теоретико-методологічних питань, пов'язаних із застосуванням механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та удосконалення системи надання соціальних послуг населенню України. Крім того, отримані результати можуть використовуватися для оптимізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності, що сприятиме залученню інвестицій в соціальну сферу та покращить рівень життя населення.

Окремі результати дисертаційного дослідження Дарчина В. Б. були використані у діяльності Національного агентства кваліфікацій, Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, Баришівської районної державної адміністрації Київської області, що підтверджено відповідними документами.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Зміст дисертації В. Б. Дарчина повністю корелює з темою, логічно та послідовно її розкриває. Дисертаційна робота написана на належному рівні з використанням відповідного наукового інструментарію. Структура роботи та її оформлення відповідає офіційно встановленим вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій.

За змістом дисертація В. Б. Дарчина відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме таким напрямом досліджень: організаційний, правовий, ресурсний і інші види механізмів державного управління; формування та реалізація державної політики у сферах державного, регіонального та галузевого управління й інших сферах суспільного життя; цільові, функціональні, організаційні й інші складові механізмів державного управління на центральному, регіональному, галузевому рівнях, у різних сферах суспільного життя; результативність і ефективність функціонування суб'єктів і механізмів державного управління.

Текст автореферату написано грамотно, аргументовано, загальноприйнятною науковою мовою. Його структура та оформлення відповідають встановленим правилам і стандартам.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації та автореферату. Визнаючи загалом достатній науковий рівень дисертаційної роботи В. Б. Дарчина, слід висловити деякі зауваження до окремих сформульованих здобувачем положень.

1. Підрозділ 1.1. автор присвятив розгляду теоретичних підходів до трактування категорії бідності, причин та наслідків означеної проблеми. При цьому, на наш погляд, доречно було б більш детальніше розкрити авторське розуміння причинно-наслідкових зв'язків досліджуваної проблеми з рівнем професійної підготовки та освіти, а також становищем на ринку праці.

2. У підрозділі 1.2 «Становлення публічної політики щодо подолання бідності в реаліях українського суспільства» автор зазначає, що «подолання бідності в Україні необхідно розглядати як: 1) стратегічний пріоритет соціальної політики; 2) невід'ємну складову державної антикорупційної та економічної політики» (с. 38). Водночас виникає потреба у поясненні логіки автора щодо взаємозалежності даних двох аспектів зниження рівня бідності в нашій країні.

3. У тексті дисертації, а саме у підрозділі 1.3. дисертант відмічає, що «впродовж трьох попередніх років Україна демонструвала впевнений вихід з кризи і мала реальні шанси досягти за рівнем бідності значення періоду до світової фінансово-економічної кризи 2008 року» (с. 62). У зв'язку з цим, для більш поглибленого вивчення обраної проблематики доречно було більш чіткіше визначити ті заходи держави, які сприяли позитивним змінам у даному контексті.

4. При здійсненні аналізу механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні, якому присвячено підрозділ 2.2, на нашу думку, не вистачає більш детальнішого розкриття змісту соціального механізму крізь призму вітчизняної практики зменшення масштабів і глибини бідності українського населення.

5. У підрозділі 3.1. «Іноземний досвід забезпечення та реалізації публічної політики щодо подолання бідності» автор аналізує різні моделі та стратегії державно-політичної діяльності у цій сфері та наводить узагальнюючі напрями підвищення рівня життя населення відповідно до європейських стандартів. Все ж, напрошується запитання, досвід яких країн, на думку автора, є найбільш прийнятним для впровадження в Україні?

Разом з тим, висловлені зауваження жодною мірою не знижують загальної наукової і практичної цінності дослідження та не впливають на позитивну оцінку дисертації В. Б. Дарчина.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам.

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Дарчина Владислава Богдановича на тему «Механізми забезпечення публічної політики щодо подолання бідності в Україні» є самостійним,

оригінальним, завершеним науковим дослідженням. У дисертації отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують важливе наукове завдання у галузі науки «Державне управління», що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей реалізації механізмів забезпечення публічної політики щодо подолання бідності та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Дисертаційна робота В. Б. Дарчина за своїм змістом, достовірністю отриманих результатів, новизною, теоретичною та практичною значущістю відповідає вимогам МОН України та пп. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.06.2013 № 567, а її автор – Дарчин Владислав Богданович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
начальник Центру організації освітньо-наукової
діяльності студентів та молодих учених
Інституту новітніх технологій та лідерства
Національного авіаційного університету

Л. М. Мельничук

